HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאי טעמיה דרבי אליעזר אלא לאו בדלא שוי שיעור זוזי ובדשמואל קא מיפלגי לא בדלא שוי כ״ע לית להו דשמואל והכא בדשוי שיעור זוזי ובדרבי יצחק קא מיפלגי א) דאמר רבי יצחק א מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר 1 ולך תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה מנין לו מכאן לבעל חוב שקונה משכון לימא דרבי יצחק תנאי היא ותיסברא אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואה משכנו בשעת הלואה מי אמר אלא משכנו שלא בשעת הלואתו כולי עלמא לא פליגי דאית להו דרבי יצחק והכא במשכנו בשעת הלואתו ובשומר אבדה קמיפלגי דאיתמר ב) שומר אבדה רבה אמר כשומר חנם ורב

בדלא שוי שיעור זוזי. עסקינן: **ובדשמואל קמיפלגי.** רבי אליעזר לית ליה דשמואל דמשכון שאינו שוה כל החוב אין אדם מקבלו אלא לזכרון דברים הלכך שומר חנם הוא עליו וישבע שלא פשע ושאינו ברשותו ויטול כל מעותיו ור׳ עקיבא כשמואל סבירא ליה שלשם משכון קבלו אבל הלווהו אלף זוז בשטר אפילו רבי אליעזר מודה שהמשכון שקיבל אחרי כן לשם משכון קבלו שהרי אינו צריך לו לזכרון דברים שהשטר לו לראיה: ה״ג **אי דלא שוי שיעור זוזי דכ״ע לית להו דשמואל ודרבי יצחק קמיפלגי.** רבי אליעזר לית ליה דרבי יצחק ואינו עליו אלא שומר חנם ואף על פי שהוא משכון גמור: **אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואתו.** כגון על ידי ב״ד דבהכי משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה בחוץ תעמוד והאיש וגו׳ ואמר מר ג) זה שליח ב״ד:

כשומר

מאי לאו בדלא שוי. פירש בקונטרס דרבי אליעזר לית ליה דשמואל דמשכון שאין שוה כל החוב אין אדם מקבלו אלא לזכרון דברים בעלמא משמע אבל אם שוה כל החוב מודה רבי אליעזר דאבדו מעותיו וי״ס שכתוב בהם בפירוש היכי דמי אי בדשוי מאי טעמא דרבי אליעזר וקשה דבפרק האומנין (ב״מ דף פב. ושם) מסיק מתניתין דהתם דלא כרבי אליעזר ולוקמה ככ״ע ובדשוי וי״ל דהתם לפי המסקנא דלא איירי רבי יצחק אלא שלא בשעת הלואתו שאין לחלק בין שוי בין לא שוי שאם יתחייב בדשוי משום דרב יוסף א״כ בדלא שוי נמי יפסיד כנגד המשכון אבל הכא השתא ס״ד דרבי יצחק איירי אפילו בשעת הלואתו הלכך מודה רבי אליעזר בדשוי אבל לא שוי הוי זכרון דברים בעלמא ולא שייכא התם דר׳ יצחק. ומיהו תימה כיון דרבי יצחק גזירת הכתוב היא מה לי שוי מה לי לא שוי אטו משום דלא שוי לא קרי ביה השב תשיב את העבוט ולך תהיה צדקה ועוד דמסיק בסוף ותסברא אימר דא״ר יצחק כו׳ ומעיקרא פשיטא ליה דבשוי יודה ר״א משום דר׳ יצחק על כן נראה גירסת הספרים דגרסי מאי לאו בדלא שוי פי׳ מאי לאו אפי׳ בדלא שוי דרבי עקיבא אית ליה דהפסיד כדשמואל ורבי אליעזר לית ליה דשמואל ואפי׳ בדשוי יטול כל מעותיו ובסיפא כשהלוהו אלף זוז בשטר מודה ר׳ אליעזר דאבדו מעותיו משום דאורחא דמילתא כשהלוהו בשטר שאין נותן לו משכון באותה שעה והוי שלא בשעת הלואתו וקני משכון מדרבי יצחק וכי מוקי פלוגתייהו בדרבי יצחק לא פליג ר׳ אליעזר אדרבי יצחק אלא בשעת הלואתו אבל שלא בשעת הלואתו מודה ר׳ אליעזר ולא הוי השתא אבדו מעותיו דבסיפא כאבדו מעותיו דרבי עקיבא דההיא דרבי עקיבא אבדו אפי׳ דמים היתירים על המשכון ובסיפא דוקא שכנגד המשכון דהא הוי טעמא משום דקנה משכון כדרבי יצחק כדפרישית ומה שפירש בקונטרס בסיפא שיש שטר אין צריך משכון לזכרון דברים אבל ברישא שאין שטר הוי משכון לזכרון דברים ולא לגוביינא אין נראה לפרש כך דלמאי דמוקי לה דפליגי בדשוי ליכא למימר לזכרון דברים תפיס ליה דהא לכ״ע אין משמע אפי׳ משכנו בשעת הלואה כדפרישית בגיטין (דף לז. ד״ה שאני) ובכל שעה (פסחים דף לא: ד״ה בדר״י): **לא** בדשוי וקמיפלגי בדרבי יצחק. תימה דלימא דבהא פליגי דמר סבר כיון דשוי תפיס ליה בשביל החוב ורבי אליעזר סבר אע״ג דשוי לא נקיט ליה לענין שיפסיד החוב אבל בדלא שוי כ״ע לית להו דשמואל ולפר״ח דמוקי שמואל בדפריש ניחא דכיון דאפי׳ בדפריש לית להו דשמואל סברא הוא דבשוי בסתם לא תפיס ליה לענין שיפסיד החוב באבידת המשכון: **צדקה** מנין. דלא מיקריא צדקה אא״כ מחסרו ממון: **מכאן** לבע״ח שקונה משכון. נראה דאין מתחייב באונסין אלא הוי כמו שומר שכר כדמוכח ס״פ האומנין (ב״מ דף פב. ושם) דבעי לאוקמא הא דתנן הלוהו על המשכון ש״ש במשכנו שלא בשעת הלואתו וכדרבי יצחק וכן מוכח בה״ג דשומר שכר הוי: **שומר** אבידה רב יוסף אמר כו׳ ורבה אמר כו׳. פסק ר״ח דהלכה כרב יוסף דאמר בפרק אין בין המודר (נדרים דף לג:) דכ״ע אית להו פרוטה דרב יוסף ואין נראה ראיה משם כלל דרבה נמי מודה דאי אתי עניא דלא בעי למיתב ליה דאטו מי לית ליה העוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דס״ל דמשום הנאה פורתא כזאת דלא שכיחא לא חשיב שומר שכר וקצת משמע באלו מציאות (ב״מ דף לא. ושם) דהלכה כרב יוסף גבי ההיא דדריש התם השב תשיב אין לי אלא לביתו לגינתו ולחורבתו מנין ת״ל תשיבם מ״מ ודייק סתמא דהש״ס ה״ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא מינטרא אמאי לעולם דמינטרא והא קמ״ל דלא בעינן דעת בעלים וכדרבי אלעזר והיינו כרב יוסף כדמוכח בריש הכונס (ב״ק דף נו. ושם) דפריך מינה רבה לרב יוסף ובעי למידק דמרבינן חורבתו שאינה משתמרת דאי משתמרת היינו ביתו אלמא שומר חנם הוי ומשני רב יוסף לעולם דמינטרא וכרבי אלעזר וי״ל דרבה קיבלה מרב יוסף משום דלדידיה נמי לא ניחא דהא מודה רבה לרב יוסף בבעלי חיים דנקטו להו ניגרי ברייתא דבעו נטירותא יתירתא כדאמר התם וקרא בבעלי חיים כתיב לא תראה את שור אחיך והיה צריך לדחוק דרבוייא דקרא אוכן תעשה לשמלתו קאי אי נמי בכפותין ועוד דהוה צריך לומר דאסמכתא בעלמא היא דהא טעמא דרבה דהוי ש״ח משום דמאי הנאה קממטי ליה א״נ איצטריך קרא לאשמועינן דלא ניחשביה ש״ש משום פרוטה דרב יוסף או משום דרחמנא שעבדיה בע״כ ועי״ל דרבה לא קיבלה אלא מתחלה לא עלה על דעתו להוכיח דינו מזה אלא לאסמכתא בעלמא נקט קרא לדבריו וברייתא דהכונס (שם) דדריש מקרא דהוי ש״ח אסמכתא היא ורבה נמי מודה דעיקר קרא לא אתא אלא כדרבי אלעזר כדמסיק הש״ס בפרק אלו מציאות (ב״מ דף כט. ושם) וסוגיא דהתם אתיא נמי כוותיה וה״פ אי דמינטרא למר מגניבה ולמר מפשיעה פשיטא דלאשמועינן דש״ח הוי לא איצטריך קרא כדפרי׳ ומינטרא דאלו מציאות לרבה כלא מינטרא דהכונס (ב״ק דף נז. ושם) ולפירוש הקונטרס נראה היה דהלכה כרב יוסף דפירש לימא דרב יוסף תנאי היא ומילתיה דרבה ודאי תנאי היא דר״ע לית ליה דרבה וקי״ל כר״ע אבל אין לפרש כן אלא אדרבה אית לן למימר דרבה ודאי לאו תנאי היא אלא כ״ע אית להו דרבה ובדשמואל קמיפלגי ור״ע מודה דש״ח הוי על המשכון מה שהוא יותר על החוב אבל כנגד החוב מפסיד מטעמא דשמואל אפי׳ לפר״ח אע״ג דלא פריש כמפורש דמי כדפרי׳ לעיל ומתני׳ דסלע הלויתני עליו ל״ל דאבד המשכון היינו בפשיעה דאי לאו הכי לא היה מחייב במה שהוא יתר על החוב ואדרבה יש להוכיח דהלכה כרבה כדמסיק הש״ס בהאומנין (ב״מ דף פב. ושם) אלא מחוורתא מתני׳ דלא כרבי אליעזר והשתא לוקמה ככ״ע לרב יוסף במלוה שא״ל למשכון אלא משום דקי״ל כרבה דמסיק אליבא דהלכתא ועוד ראיה מפרק א״מ (שם דף כט. ושם) גבי פלוגתא דרבי טרפון ור״ע דמה יהיו בדמים מוכח בגמ׳ לרב יוסף דמשום דשרו ליה רבנן לאישתמושי בהו הוי עלייהו שואל ובס״פ המפקיד (שם מג.) גבי מפקיד מעות אצל שולחני ס״ל לר״נ דקיימא לן כוותיה בדיני דאף ע״פ שמשתמש בהן לא מחייב באונסין והיינו דלא כרב יוסף ואין לחלק משום דגבי אבידה בלא״ה הוי ש״ש בלא היתר תשמיש לפיכך על ידי היתר תשמיש נעשה שואל דאטו אם יוסיף שכר לש״ש יעשה שואל ועוד דקי״ל ד) כרבה לגבי רב יוסף בר משדה ענין ומחלה אע״פ שיש מפרשים דהיינו דוקא במילי דבבא בתרא ליתא דבפרק מי שאחזו (גיטין דף עד: ושם) פריך והא קי״ל כרבה והשתא הא דאמרי׳ בפ״ק דפסחים (דף ה:) גבי חמץ כיון דאילו מיגניב או מיתביד ברשותייכו קאי כלידכו דמי היינו מיגניב או מיתביד באונס דאי לא מחייב באונסין אפי׳ מיחייב באחריות גניבה ואבידה אין זקוק לבער דאי לאו הכי ישראל שהלוה לעכו״ם על חמצו יאסר בהנאה בלא דר׳ יצחק ורבנן נמי אמאי פליגי שהרי חייב באחריות גניבה ואבידה מדשמואל דקיימא לן כוותיה כיון דקיימא לן כרבה אלא ודאי כיון דלא מיחייב באונסים לא מיקרי חמצו מיהו מדרבי יצחק אע״ג דלא מיחייב באונסים כדפרי׳ לעיל אסור בהנאה כיון דקני ליה והוי שלו אבל שומר לא מיחייב לבער אם לא מקבל עליו אחריות אונסים מיהו אי הוה פסקינן כרב יוסף לא היינו צריכין לומר שצריך אחריות אונסים לענין חמץ דאיצטריך דרבי יצחק לאסור חמצו של עכו״ם הממושכן ביד ישראל דפרוטה דרב יוסף לא שייך בעכו״ם דליכא מצוה ועוד דאפי׳ שומר שכר גמור לעכו״ם לא מחייב דגבי שומרים כתיב רעהו ואיכא למעוטי עכו״ם כמו הקדש ובה״ג בהלכות פסח כתב דחייב לבער אם קיבל אחריות דגניבה ואבידה:

ורב

מסורת הש״ס

א) פסחים לא: גיטין לז. קדושין ח: ב״מ פב., ב) נדרים לג: ב״ק נו: ב״מ כט. פב., ג) [ב״מ קיג.], ד) ב״ב קיד:,

תורה אור השלם

1. הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הַעֲבוֹט כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרְכֶךָּ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כד יג

מוסף רש״י

שקונה משכון. לכל מילי להתחייב באונסין (ב״מ פב.) כל ימי הלואה המשכון קנוי לו ואם נאנס חייב באונסין, שאינו עליו לא כשומר חנם ולא כשומר שכר שפטורין באונסין, אלא כולו ברשותו ובשמירתו עומד (פסחים לא:). **ולך תהיה צדקה.** בהשבת העבוט כתיב, אי אמרת קונה משכון איכא צדקה בהא שכיבה ששכב בשלמתו, שהשאיל לו זה דבר הקנוי לו, ואם אינו קונה צדקה בהשכבה זו מנין, על שלו שכב (שם). **שמשכנו שלא בשעת הלואה.** דהא קרא במשכנו ע״י שליח ב״ד כתיב, דכתיב לעיל מניה בחוץ תעמוד ומוקמינן לה בשליח ב״ד, וההוא ודאי קני, לגוביינא שקליה וליכא לדמוייה למשכנו בשעת הלואתו, וההך פלוגתא דר׳ אליעזר המלוה על המשכון קתני (ב״מ פב.). **ובשומר אבדה קמיפלגי.** דטעמא דר׳ עקיבא משום דשומר שכר מצוה והעוסק במצוה פטור מן המצוה, דאי בעי לא יהיב ריפתא לעניא (שם). **שומר אבדה.** שמצא אבדה והכניסה אל תוך ביתו, כדכתיב (דברים כב) ואספתו אל תוך ביתך (שם, וכעי״ז ב״ק נו:). **כשומר חנם.** ואינו חייב אלא בפשיעה (ב״מ כט.).

עין משפט נר מצוה

פג א מיי׳ פ״י מהל׳ שכירות הלכה א ועיין בהשגות ובמ״מ סמג עשין לד טוש״ע חו״מ סי׳ עב סעיף ב:

רבינו חננאל

בהא קתני ר׳ אליעזר ישבע ויטול מעותיו. ואי בדלא שוו שיעור זוזי בהא לימא רבי עקיבא יכול לומר לו כלום הלויתני אלא על המשכון אבד המשכון אבדו מעותי׳ אלא לאו בדלא שוה שיעור זוזיה. ובדשמואל פליגי בדפריש רבי עקיבא אית ליה הא דשמואל ואמר כיון דפריש וקבליה הא קבליה. ור׳ אליעזר לית ליה הא דשמואל ואפילו בדפריש. ודחינן כולי עלמא לית להו דשמואל ואע״ג דפריש וקבליה ולא כלום הוא. והכא בדשוי שיעור זוזי. ובדרבי יצחק פליגי דאמר מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר ולך תהיה צדקה. אם אינו קונה צדקה מנין. אלא מכן לבעל חוב שקונה משכון. וכשמחזירו לבעליו ממונו נותן לו לפיכך כתיב ולך תהיה צדקה. ר׳ עקיבא אית ליה הא דר׳ יצחק. ור׳ אליעזר לית ליה: ודחינן וכי הא דר׳ יצחק תנאי היא ואמרינן ותסברא והא ר׳ יצחק לא אמר אלא כשמשכנו שלא בשעת הלואתו כדכתיבי קראי כי תשה ברעך וגו׳ משכנו בשעת הלואתו מי אמר ר׳ יצחק שקונה משכון. אלא א) (קשיא להו לרבנן הא דתנן (שביעית פ״י מ״ב) המלוה את חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב״ד אין משמטין מאי טעמא דהא משכנו בשעת הלואה היא. וקאמרינן (גיטין לז.) הא מני ר׳ יצחק היא דאמר בעל חוב קנה משכון ב). לימא דר׳ יצחק תנאי היא ופרקינן לא) בשמשכנו שלא בשעת הלואתו כולי עלמא לא פליגי דקונה משכון. והכא במשכנו בשעת הלואתו ובשומר אבדה פליגי. רבה אמר כשומר חנם.

א) כלשון זה נמצא ג״כ בחי׳ הר״י מיגש זצ״ל כאן עי׳ שם היטב וקצת משמע שם שהי׳ כתוב כן לפניו בגמ׳ ואולי דהוא הוספה מרבנן סבוראי וצ״ע.

ב) כאן חסר סיום קושיא זו ואמנם בחי׳ הר״י מיגש זצ״ל הובא בשלימות ע״ש.